ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАВЧАННЯ

УДК [37.015.31:81'355:005.336.2]:378.016:811.161.2'27(045)

DOI https://doi.org/**10.5281/zenodo.15023145**

Удосконалення орфоепічної компетентності здобувачів вищої освіти під час викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»

Попович Надія Ференцівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій Мукачівського державного університету, 89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська 26, Україна, n.f.popovych@gmail.com, ORCID https://orcid.org/0000-0002-9259-5069

Прийнято: 20.02.2025| Опубліковано: 02.03.2025

Анотація. *Під час викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» здобувачам вищої освіти треба оволодіти необхідними теоретичними знаннями з української орфоепії, засвоїти орфоепічні норми української мови, вдосконалювати свої орфоепічні вміння під час усного професійного спілкування. Проблема вдосконалення орфоепічної компетентності майбутніх фахівців є актуальною, адже необхідною умовою ефективної професійної комунікації є правильна вимова усіх звуків, звукосполук та граматичних форм слів.* ***Мета*** *статті – розкрити особливості вдосконалення орфоепічної компетентності здобувачів вищої освіти під час викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». У роботі використано* ***методи****: аналіз наукової літератури та педагогічного досвіду, синтез.* ***Результати*** *дослідження продемонстрували, що для вдосконалення орфоепічної компетентності здобувачів вищої освіти необхідно ознайомлювати їх з ґрунтовними теоретичними знаннями з української*

орфоепії, розробляти й застосовувати вправи для вдосконалення орфоепічних умінь майбутніх фахівців. З'ясовано, що здобувачам вищої освіти треба досконало засвоїти орфоепічні норми української мови. Адже майбутнім фахівцям важливо оволодіти необхідними орфоепічними вміннями і навичками безпомилкової вимови усіх звуків, звукосполук, граматичних форм слів. Визначено, що орфоепічна компетентність є необхідною умовою усного професійного спілкування. Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено систему вправ, які допомагають вдосконаленню у здобувачів вищої освіти орфоепічних умінь. ***Висновки****. Для вдосконалення орфоепічної компетентності здобувачів вищої освіти треба ознайомлювати їх з ґрунтовними теоретичними знаннями з української орфоепії, орфоепічними нормами української мови, правильною вимовою звуків, звукосполук, граматичних форм слів. Необхідно виробляти в них уміння правильної вимови термінів обраного фаху. Вдало розроблені вправи відіграють важливу роль у вдосконаленні в здобувачів вищої освіти орфоепічних навичок усного професійного спілкування. Орфоепічна компетентність фахівців є запорукою їхньої ефективної професійної комунікації.*

Ключові слова: *орфоепічна компетентність, українська орфоепія, орфоепічні норми, вимова, звуки, звукосполуки, фонематичні помилки, фонетичні помилки, усне професійне спілкування.*

Improving the orthoepic competence of students of higher education during the teaching of the discipline «Ukrainian language for professional direction»

Nadiia Popovych

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Philological Disciplines and Social Communications of the Mukachevo State University, 89600, Mukachevo, st. Uzhhorodska 26, Ukraine, n.f.popovych@gmail.com, ORCID https://orcid.org/0000-0002-9259-5069

Abstract. *When teaching the discipline «Ukrainian language for professional direction», higher education students must master the necessary theoretical knowledge of Ukrainian orthoepy, learn the orthoepy norms of the Ukrainian language, and improve their orthoepy skills during oral professional communication. The problem of improving the orthoepic competence of future specialists is relevant, because a necessary condition for effective professional communication is the correct pronunciation of all sounds, sound combinations, and grammatical forms of words.* ***The purpose*** *of the article is to reveal the features of improving the orthoepic competence of higher education students during the teaching of the discipline «Ukrainian language for professional direction».* ***Methods*** *used in the work: analysis of scientific literature and pedagogical experience, synthesis.* ***The results*** *of the study demonstrated that in order to improve the orthoepic competence of higher education students, it is necessary to familiarize them with thorough theoretical knowledge of Ukrainian orthoepic, develop and apply exercises to improve the orthoepic skills of future specialists. It has been found that higher education students need to master the orthoepic norms of the Ukrainian language perfectly. After all, it is important for future specialists to master the necessary orthoepic skills and the skills of correct pronunciation of all sounds, sound combinations, and grammatical forms of words. It was determined that orthoepic competence is a necessary condition for oral professional communication. The practical significance of the study lies in the fact that a system of exercises has been developed that helps improve orthoepic skills in higher education students.* ***Conclusions.*** *To improve the orthoepic competence of higher education students, it is necessary to familiarize them with thorough theoretical knowledge of Ukrainian orthoepic, orthoepic norms of the Ukrainian language, the correct pronunciation of sounds, sound combinations, grammatical forms of words. It is necessary to develop in them the ability to correctly pronounce the terms of the chosen specialty. Successfully developed exercises play an important role in improving the orthoepic skills of oral professional communication among higher education students. Orthoepic competence of specialists is the key to their effective professional communication.*

Keywords: *orthoepic competence, Ukrainian orthoepic, orthoepic norms, pronunciation, sounds, sound combinations, phonemic errors, phonetic errors, oral professional communication.*

Постановка проблеми. У процесі вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» здобувачам вищої освіти слід оволодіти ґрунтовними теоретичними знаннями з української орфоепії, засвоїти орфоепічні норми української мови, вдосконалювати свої орфоепічні вміння під час усного професійного спілкування.

Актуальність проблеми викликана необхідністю вдосконалення орфоепічної компетентності майбутніх фахівців під час викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Адже необхідною умовою ефективної усної фахової комунікації є правильна вимова усіх звуків, звукосполук та граматичних форм слів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження необхідних компетентностей майбутніх фахівців різних спеціальностей висвітлювали у своїх працях такі науковці, як Г. Білавич, М. Багрій, Н. Гречаник, С. Гнатишин [1], І. Варнавська [2], В. Вітюк [3; 4], Н. Галіяш, Н. Бількевич, Н. Петренко [5], Н. Діденко [6], І. Кінаш [7], І. Кіт, А. Пришляк, С. Яворська [8], О. Плужник [9], А. Поліщук, В. Дуганець, В. Дуганець [10] та ін.

Г. Білавич, М. Багрій, Н. Гречаник, С. Гнатишин свою статтю присвятили актуальній проблемі формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців у закладі вищої освіти. На їхню думку, «комунікативна підготовка має велике значення для загальноосвітнього та професійного розвитку особистості» [1, с. 77]. Автори під комунікативною обізнаністю здобувачів освіти розуміють «складну інтегральну категорію, яка синтезує загальну культуру спілкування особистості як майбутнього фахівця та специфічні прояви комунікативної компетентності в професійній діяльності, рівень сформованості міжособистісного досвіду спілкування з людьми, що оточують, тощо» [1, с. 80-81].

І. Варнавська у своїй науковій статті зазначає, що «формування і становлення комунікативної компетентності здобувачів позитивно впливає на професійний рівень майбутніх фахівців економічного напряму, їх творчу самореалізацію, удосконалення їх діяльності, особливо ці складові необхідні для адекватної орієнтації в усіх сферах суспільного життя» [2, с. 120].

В. Вітюк стверджує, що «застосування традиційних та інноваційних методів формування правописної компетентності майбутніх учителів початкової школи мотивує студентів до здобуття нових знань із правопису шляхом пошуків істини та єдино правильних способів з'ясування її, спонукає до опрацювання великої кількості додаткових лінгвістичних джерел, породжує прагнення розв'язати суперечності між правописними знаннями й незнанням орфограм чи пунктограм» [3, с. 28]. У статті «Основні лінгводидактичні підходи до формування правописної компетентності майбутніх учителів початкової школи» В. Вітюк зазначає: «Складність і багатогранність формування правописної компетентності майбутніх учителів початкової школи обумовлює необхідність використання сукупності лінгводидактичних підходів, що забезпечують отримання об'єктивної, достовірної інформації і дають змогу створити цілісну картину визначеної лінгводидактичної проблеми, окреслити принципи та стратегію її вирішення, щоб забезпечити належний професійної рівень освіти» [4, с. 39].

Н. Галіяш, Н. Бількевич, Н. Петренко у своїй статті сформулювали сучасну концепцію професійної (медичної) комунікативної компетентності та запропонували підходи для її ефективної імплементації в систему підготовки медичних кадрів [5]. На їхню думку, «оволодіння комунікативною компетентністю в медицині передбачає засвоєння таких складових елементів, як ініціація спілкування, збір інформації, роз'яснення та планування діагностичних і лікувальних процедур, завершення розмови, застосування різних комунікативних методик тощо» [5, с. 67].

Н. Діденко наукову статтю присвятила одній з актуальних проблем формування комунікативної компетентності як важливої домінанти

професійної підготовки фахівців у системі вищої освіти. Зокрема, на основі аналізу психолого-педагогічної літератури обґрунтувала сутність таких понять як комунікативна компетентність, формування комунікативної компетентності, фахова компетентність. У її статті висвітлено різні підходи до визначення сутнісної характеристики та компонентного складу комунікативної компетентності, проаналізовано складники комунікативної компетентності, подано приклади сучасних практичних підходів формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти [6].

І. Кінаш свою статтю присвятив проблемі формування комунікативної компетентності майбутніх медичних працівників. Автор зауважує, що «у процесі формування комунікативної компетентності важливу роль відіграють не лише уміння та навички ефективного професійного спілкування, але й ефективності професійного спілкування також сприятимуть добре розвинуті комунікативні уміння та навички, тобто комунікативна компетентність» [7, с. 87].

І. Кіт, А. Пришляк, С. Яворська присвятили статтю проблемі формування комунікативної компетентності у студентів медичного університету при вивченні анатомії людини [8].

У статті О. Плужник досліджено поняття соціальних комунікацій. На думку авторки, «соціально-комунікативна компетентність – є невід’ємною складовою професійних якостей будь-якого фахівця та виявляється у здатності успішно й ефективно взаємодіяти з конкретними людьми або групами, досягаючи поставлених цілей» [9, с. 283-284].

А. Поліщук, В. Дуганець, В. Дуганець у своїй статті з’ясували, що «основними факторами, які впливають на формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти є професійна спрямованість, гуманістичний стиль спілкування та орієнтація на культурологічний аспект» [10, с. 12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри численні здобутки, питання вдосконалення орфоепічної компетентності

здобувачів вищої освіти під час викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» досліджено недостатньо. Зокрема, обмежено висвітлено теоретичні основи вивчення орфоепічних норм української мови, специфіку вдосконалення орфоепічних навичок здобувачів вищої освіти. Особливої уваги потребує розробка вправ для вдосконалення орфоепічних умінь майбутніх фахівців.

Внесок цієї роботи полягає у висвітленні теоретичних основ вивчення орфоепічних норм української мови здобувачами вищої освіти, розробці системи вправ для вдосконалення орфоепічних умінь майбутніх фахівців, визначенні ролі вправ у вдосконаленні в здобувачів вищої освіти орфоепічних навичок усного професійного спілкування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – розкрити особливості вдосконалення орфоепічної компетентності здобувачів вищої освіти під час викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

Завдання дослідження:

1. Висвітлити теоретичні основи вивчення орфоепічних норм української мови під час викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

2. Розробити систему вправ для вдосконалення орфоепічних умінь майбутніх фахівців.

3. Визначити роль вправ у вдосконаленні в здобувачів вищої освіти орфоепічних навичок усного професійного спілкування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» важливою метою є вдосконалення в здобувачів вищої освіти орфоепічної компетентності. Адже знання орфоепічних норм української мови є необхідною умовою ефективного усного професійного спілкування.

Майбутні фахівці повинні засвоїти, що орфоепічні норми визначають правила вимови звуків, звукосполук і граматичних форм слів. Вивчаючи

правильну вимову, дослідники виділяють фонетичні й фонологічні помилки. Зокрема, «фонематичні помилки – це порушення, пов'язані зі змішуванням фонем, із заміною однієї фонеми іншою» [11, с. 19]. Помилки такого типу спотворюють зміст слова. «Фонетичні помилки – це суто вимовні недогляди, що виявляються у вимові різних варіантів звуків» [11, с. 20].

Виокремлюють голосні наголошені звуки та голосні ненаголошені звуки. Голосні наголошені звуки – це «голосні, що перебувають у складах під наголосом, вимовляються напружено й відкрито» [12, с. 108]. Голосні ненаголошені звуки – це «голосні, що перебувають у складах перед наголосом і після наголосу, вимовляються менш напружено, ніж наголошені» [12, с. 109].

Усі голосні звуки української мови під наголосом вимовляються чітко та виразно. Правильна вимова голосних звуків в інших позиціях має певні особливості. Зокрема, «голосні [а], [і], [у] – в усіх позиціях вимовляються виразно, чітко» [11, с. 21]. Як зазначають С. Шевчук та І. Клименко, «у деяких словах на початку слова голосний [і] вимовляється з наближенням до [и]… Звук [о] вимовляється виразно й здебільшого не змінюється; лише перед складом з постійно наголошеним [у] й [і] вимовляється з наближенням до [у]… Звуки [е], [и] в ненаголошеній позиції вимовляються нечітко… Звуки [е], [и] в наголошеній позиції вимовляються чітко» [11, с. 21].

Серед голосних звуків виділяють голосні напружені звуки та голосні ненапружені звуки. Голосні напружені звуки – це «звуки, що утворюються при незвичному напруженні язика, мінімально відкритій ротовій порожнині та за умови наголошення» [12, с. 108-109]. Голосні ненапружені звуки – це «звуки, що виникають без напруження язика при максимально відкритій ротовій порожнині» [12, с. 109].

Дзвінкі приголосні звуки, крім [г], в кінці слів та перед глухими в середині слів вимовляються дзвінко. «Глухі приголосні [п], [т], [к], [ш], [с], [ч], [ц] перед дзвінкими у межах слова вимовляються дзвінко… Губні [б], [п], [в], [м], [ф], шиплячі [ж], [ч], [ш] (крім подовжених) та задньоязикові [г], [к], [х] в кінці слова та складу вимовляються твердо… Лише перед [і] ці приголосні

вимовляються як напівм'які» [11, с. 22]. С. Шевчук та І. Клименко зазначають, що «буквосполучення **дж**, **дз** можуть позначати один звук і вимовляються як африкати… Роздільна вимова цих звуків [д]-[з], [д]-[ж] є порушенням орфоепічних норм. Як окремі звуки вони вимовляються тоді, коли належать до різних частин слова, наприклад до префікса і кореня… Передньоязикові [д], [т], [з], [с], [ц], [л], [н] перед наступними м'якими приголосними та перед [і] вимовляються м'яко» [11, с. 23].

Для правильного утворення голосних звуків необхідно дотримуватися певних артикуляційних норм. С. Караман, О. Караман, М. Плющ визначають такі артикуляційні норми для утворення голосних звуків:

«[а] – нижня щелепа опущена максимально, рот набуває округлої форми. Язик лежить плоско, вільно. Кінчик язика – біля нижніх різців.

[о] – губи мають округлу форму і трохи висунуті вперед. Язик злегка відтягнутий назад, задня частина його піднята.

[у] – губи витягнуті трубочкою вперед. Язик ще більше відтягується назад, задня частина його високо піднята.

[е] – нижня щелепа опущена більше, ніж при вимові звука [і], тобто займає середнє положення. Губи відкривають кінці верхніх і нижніх різців, куточки рота більш закруглені. Язик опускається, але лежить без напруження, кінчик язика – біля нижніх різців, але не дотикається до них.

[и] – губи розтягнуті, але куточки підібрані, щоб звук не був плоским. Кінчик язика наближається до нижніх зубів і трохи піднятий, передньо-середня його частина піднімається до середньої частини піднебіння…

[і] – нижня щелепа трохи опущена, верхня губа піднята і розтягнута ніби в усмішку, але куточки губів підібрані, щоб звук не був плоским. Язик напружений, вигнутий, середня частина його піднята до верхнього піднебіння. Кінчик язика дотикається до верхніх зубів» [13, с. 118].

Здобувачам вищої освіти необхідно засвоїти артикуляційні норми утворення свистячих приголосних [з], [с], [з'], [с']. «Передньоязикові нижньозубні щілинні [з], [с], [з'], [с'] утворюються внаслідок того, що широкий

кінчик язика впирається в основу нижніх зубів, передня частина спинки язика зближується з передніми зубами й альвеолами, при цьому посередині язика утворюється вузька щілина у формі жолобка. Краї язика притискуються до бокових зубів і до частини твердого піднебіння. Зуби ледь розтулені. Повітряний струмінь протискується крізь щілину, вдаряється об верхні різці, і внаслідок цього утворюється різкий шум, що нагадує свист. За цією акустичною ознакою приголосні [з], [с], [з'], [с'] називаються *свистячими*. Без участі голосу утворюється глухий [с], а з участю голосу – дзвінкий [з]. При вимові палаталізованих [з'], [с'] основна артикуляція, властива [з], [с], але ускладнюється додатковим підняттям передньої і середньої частини язика до твердого піднебіння. Язик та губи більш напружені» [13, с. 121].

Майбутнім фахівцям необхідно дотримуватися усіх норм літературної мови. Т. Гриценко зазначає: «Норма літературної мови – це сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови й сприймаються її носіями як зразок суспільного спілкування у певний період розвитку мови і суспільства» [14, с. 45]. На думку В. Михайлюк, «місцем, де твориться, формується, виробляється мовна норма, є практика, постійне спілкування людей у різних сферах діяльності» [15, с. 20].

Щоб удосконалити орфоепічні вміння здобувачів вищої освіти спеціальності «Середня освіта (Природничі науки)» можна застосовувати такі вправи:

Вправа 1. Правильно прочитайте подані слова. Поясніть їх вимову.

Виробництво, похибка, температура, обертання, мікрокомпоненти, розчинник, дистиляція, концентрація, зменшення, випаровування, екстракція, органічний, елемент, матеріал, параметри, вимірюваний, порівняння, потенціал, електродний, універсальний, електромагнітний, випромінювач, поглинач, спектральний, поверхня, величина, відношення, світловий, ефект, речовина.

Вправа 2. Поясніть правильну вимову губних приголосних звуків у поданих термінах.

I. Надпровідність, намагнічуваність, місткість, нановиготовлення, кавітон, міцела, лептон, макромолекулярний, макролід, надпровідники, макромономер, кавітація, мітозиз, карбаніон, карбамати, модулятор, макропори, макроцикл, катафорез, карбени.

II. Карбеноїд, молозоніди, метастабільний, медіатор, наносфера, метатезис, карбіди, молярність, карбокатіон, мезометрія, моніторинг, ліофільність, карбогідрати, монотропія, механізм, мезофаза, карбоксилювання, ліпопротеїн, карбонізат, мембрана.

III. Модифікатор, карбоніліміди, метааналіз, катаболізм, мікроносій, карбонат, мінімізація, люмен, мікрогель, карбоксаміди, люмінесценція, механохімія, карбіни, металоїди, молекула, карбонілювання, моляльний, нановиробництво, нітрозаміди, нітрони.

Вправа 3. Поясніть правильну вимову шиплячих приголосних звуків у поданих термінах.

Лужність, міжмолекулярний, штучний, міжвузля, наноінженерія, ширина, міжфаззя, жорсткість, чутливість, швидкість, шкала, шум.

Для вдосконалення орфоепічних умінь майбутніх фахівців спеціальності «Психологія» можна використовувати такі вправи:

Вправа 1. Дотримуючись орфоепічних норм, прочитайте подані слова. Поясніть їх вимову.

Досвід, протиріччя, психічний, фізіологічний, ототожнення, ускладнення, твердження, надійність, насолода, настрій, клітина, пристосування, катарсис, кататонія, категоризація, кон’юнкція, константність, контраст, концентрація, концепція, коректний, кореляція, критерій, нейропсихологія, пригнічення, принцип, прагнення, прогнозування, почуття, працьовитість.

Вправа 2. Поясніть правильну вимову губних приголосних звуків у поданих термінах.

I. Каталепсія, активізація, каузометрія, колективізм, креативність, мегаломанія, меланхолія, міф, моделювання, моторика, мудрість, навіюваність,

невроз, нейротизм, особистість, параноя, пароксизм, персона, оптимізм, поведінка.

II. Клаустрофобія, когнітивізм, комплекс, конструктивізм, логотерапія, медитація, мізофобія, містика, модальність, мораторій, мрія, музикотерапія, невропатія, нейролінгвістика, паніка, парапсихологія, перешкода, персоналізація, підсвідомість, пригадування.

III. Міміка, колектив, компетентність, комунікабельність, контамінація, марення, меланхолік, мінливість, містифікація, модель, мотив, мріяння, навіюваність, неврастенія, невротизація, несвідомість, парамнезія, парафазія, патопсихологія, позиція.

Вправа 3. Поясніть правильну вимову шиплячих приголосних звуків у поданих термінах.

Престиж, зовнішній, внутрішній, міжособистісний, кліше, життя, честолюбство, чутки, шизофренія, тривожність, шок, фальш.

Щоб удосконалити орфоепічні вміння здобувачів вищої освіти спеціальностей «Дошкільна освіта», «Початкова освіта», «Спеціальна освіта» (спеціалізація «Логопедія») можна застосовувати такі вправи:

Вправа 1. Дотримуючись орфоепічних норм, прочитайте подані слова. Поясніть їх вимову.

Мислення, поняття, узагальнення, пізнання, стимулювання, виховання, відображення, абстрагування, конкретно-чуттєвий, спілкування, діяльність, випадок, помилка, виразний, усвідомлення, властивий, характерний, педагогічний, організований, автоматизація, актуалізація, авторитет, функція, розвиток, еволюція, активність, особистість, алгоритмізація, аплікація, асистент.

Вправа 2. Поясніть правильну вимову губних приголосних звуків у поданих термінах.

I. Гіпотеза, захоплення, писемність, грамотність, імпульсивність, письмо, гуманізм, імунітет, підручник, демонстрація, ініціативність, поведінка,

дефектологія, відчуття, інтроверсія, дозвілля, інтроспекція, потреба, допитливість, кваліфікація.

II. Евристика, прописи, ліворукість, рефлекс, абстракція, каліграфія, рецептори, адаптація, метод, ритміка, антропометрія, методика, розповідь, апраксія, монофобія, самосвідомість, акомодація, моральність, експеримент, наполегливість.

III. Самоосвіта, аутизм, обдарованість, успішність, свідомість, афазія, обладнання, уявлення, стигматизм, об'єктивність, систематичність, осмислення, споглядання, пасивність, творчість, майстерність, темперамент, фантазія, перцепція, увага.

Вправа 3. Поясніть правильну вимову шиплячих приголосних звуків у поданих термінах.

Читання, журнал, школа, школознавство, учні, школярі, учитель, успішність, тренажер, точність, навчання, спостереження.

Для вдосконалення орфоепічних умінь майбутніх фахівців спеціальності «Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)» можна використовувати такі вправи:

Вправа 1. Дотримуючись орфоепічних норм, прочитайте подані слова. Поясніть їх вимову.

Закріплення, запам'ятовування, засвоєння, здатність, здібність, пам'ять, інтелект, класифікація, методологія, мовлення, мотивація, навички, наочність, науково-дослідний, науково-популярний, оптимізація, парадигма, практика, програма, професіографія, ремінісценція, реферат, розуміння, самостійність, світогляд, семінар, словник, сумлінність, теорія, факультет.

Вправа 2. Поясніть правильну вимову губних приголосних звуків у поданих термінах.

I. Асиміляція, мнемоніка, антропонім, дисиміляція, систематизація, морфема, диференціація, морфологія, фонетика, абзац, абсолютний, аграматизм, акронім, алегоризм, алономія, амбіфікс, анастрофа, антипофора, аподозис, апостроф.

II. Абревіація, абстрактний, антропоніміка, агрегатування, адвербіалізація, адверсатив, аксіома, аломорф, алофон, ампліфікація, анаколуф, аналітизм, анепіфора, аперцепція, апорія, архаїзми, асиметрія, астроніми, аферeза, афіксація.

III. Автологія, автор, антонім, ад'єктивація, адитив, акомодація, акузатив, алонім, алфавіт, амфіболія, анакопа, синтетизм, антиметатеза, апелятив, аплікація, архісема, аспект, аудіювання, афікс, афоризм.

Вправа 3. Поясніть правильну вимову шиплячих приголосних звуків у поданих термінах.

Жанр, жаргон, жаргонізми, усічення, частки, чергування, числівник, число, час, членованість, штамп, шаблон.

Такі вправи спрямовані на вдосконалення у здобувачів вищої освіти орфоепічних умінь та на подолання орфоепічних помилок під час професійного спілкування.

Як показує практичний досвід, такі вправи відіграють важливу роль у вдосконаленні в майбутніх фахівців навичок правильної вимови звуків, звукосполук, граматичних форм слів. Особливу цінність вправи мають у виробленні правильної вимови термінів обраного фаху.

Висновки. Отже, для вдосконалення орфоепічної компетентності здобувачів вищої освіти треба ознайомлювати їх з ґрунтовними теоретичними знаннями з української орфоепії, орфоепічними нормами української мови, правильною вимовою звуків, звукосполук, граматичних форм слів. Необхідно виробляти в них уміння правильної вимови термінів обраного фаху. Вдало розроблені вправи відіграють важливу роль у вдосконаленні в здобувачів вищої освіти орфоепічних навичок усного професійного спілкування. Орфоепічна компетентність фахівців є запорукою їхньої ефективної професійної комунікації.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у ґрунтовному аналізі розвитку акцентуаційної компетентності здобувачів вищої освіти, розробці системи вправ для вдосконалення їхніх акцентуаційних умінь і навичок.

Список використаних джерел

1. Білавич Г. В., Багрій М. А., Гречаник Н. Ю., Гнатишин С. І. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. *Медична освіта*. Тернопіль, 2022. №4. С. 77-81.

2. Варнавська І. Проблеми формування комунікативної компетентності здобувачів економічних спеціальностей. *Український педагогічний журнал*. Київ, 2021. №3. С. 116-123.

3. Вітюк В. В. Методи формування правописної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. *Серія : Педагогічні науки*. Глухів, 2020. Вип. 1 (42). С. 28-39.

4. Вітюк В. В. Основні лінгводидактичні підходи до формування правописної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання*. Київ, 2019. Вип. 31. С. 34-41.

5. Галіяш Н. Б., Бількевич Н. А., Петренко Н. В. Формування комунікативної компетентності як фундаментальної складової професії лікаря. *Медична освіта*. Тернопіль, 2019. №2. С. 67-74.

6. Діденко Н. М. Сучасні підходи формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти в процесі викладання української мови за професійним спрямуванням. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2022. Вип. 48. Т. 1. С. 76-80.

7. Кінаш І. О. Формування комунікативної компетентності майбутніх лікарів на етапі професійної підготовки. *Медична освіта*. Тернопіль, 2020. №3. С. 84-88.

8. Кіт І. В., Пришляк А. М., Яворська С. І. Формування комунікативної компетентності у здобувачів вищої медичної освіти на кафедрі анатомії людини. *Медична освіта*. Тернопіль, 2023. №2. С. 91-96.

9. Плужник О. Формування соціально-комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти в умовах дистанційної освіти. *Соціум. Документ. Комунікація*. Переяслав, 2022. Вип. 14. С. 266-284.

10. Поліщук А. В., Дуганець В. І., Дуганець В. І. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання в закладах вищої освіти. *Професійно-прикладні дидактики*. Кам'янець-Подільський, 2023. Вип. 1. С. 12-16.

11. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням. Київ : Алерта, 2011. 696 с.

12. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 920 с.

13. Караман С. О., Караман О. В., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.

14. Гриценко Т. Б. Українська мова за професійним спрямуванням. Київ, 2010. 624 с.

15. Михайлюк В. О. Українська мова професійного спілкування. Київ : ВД «Професіонал», 2005. 496 с.